Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

2021 dsc 1

RHAN 7

UNO AC AILSTRWYTHURO PRIF ARDALOEDD

PENNOD 1

UNO PRIF ARDALOEDD YN WIRFODDOL

Ceisiadau i uno

121 Ceisiadau i uno

(1) Caiff unrhyw ddau brif gyngor neu ragor wneud cais (“cais i uno”) ar y cyd i Weinidogion Cymru, yn gofyn iddynt ystyried gwneud rheoliadau uno o dan adran 124(1) sy’n uno eu prif ardaloedd i greu prif ardal newydd.

(2) Nid yw adran 101 o Ddeddf 1972 (trefniadau ar gyfer cyflawni swyddogaethau gan awdurdodau lleol) yn gymwys i’r swyddogaeth o wneud cais i uno.

(3) Ni chaiff y swyddogaeth o wneud cais i uno fod yn gyfrifoldeb i weithrediaeth y prif gyngor o dan drefniadau gweithrediaeth.

(4) Mae maer etholedig i’w drin fel pe bai’n un o gynghorwyr y prif gyngor at ddibenion y swyddogaeth o wneud cais i uno.

(5) Os yw Gweinidogion Cymru, ar ôl cael cais i uno, yn penderfynu peidio â gwneud rheoliadau uno o dan adran 124(1), rhaid iddynt hysbysu’r prif gynghorau a wnaeth y cais.

Gwybodaeth Cychwyn

I1 A. 121 mewn grym ar 21.1.2021, gweler **a. 175(1)(f)**

122 Ymgynghori cyn gwneud cais i uno

(1) Cyn gwneud cais i uno rhaid i'r prif gynghorau ymgynghori â'r canlynol—

(a) pobl leol yn ardaloedd y prif gynghorau,

(b) pob un o'r cynghorau ar gyfer cymunedau yn ardaloedd y prif gynghorau,

(c) yr awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol y mae unrhyw ran ohono o fewn ardaloedd un neu ragor o'r prif gynghorau,

(d) yr awdurdod tân ac achub ar gyfer ardal y mae unrhyw ran ohoni o fewn ardaloedd un neu ragor o'r prif gynghorau,

(e) y bwrdd neu'r byrddau gwasanaethau cyhoeddus ar gyfer ardaloedd y prif gynghorau,

(f) y Bwrdd Iechyd Lleol ar gyfer ardal y mae unrhyw ran ohoni o fewn ardaloedd un neu ragor o'r prif gynghorau,

(g) pob undeb llafur a gydnabyddir (o fewn yr ystyr a roddir i "recognised" yn Neddf Undebau Llafur a Chysylltiadau Llafur (Cydgrynhoi) 1992 (p. 52)) gan un neu ragor o'r prif gynghorau,

[[F1](ga) pob cyd-bwyllgor corfforedig—

(i) sy'n cynnwys o leiaf un prif swyddog gweithrediaeth (o fewn yr ystyr a roddir gan adran 77(4)) o'r prif gynghorau yn aelod o'r cyd-bwyllgor corfforedig;

(ii) y mae'n debygol fel arall y bydd y cynnig i uno'n effeithio arno,**]**

(h) pob prif gyngor arall ar gyfer prif ardal y mae'r cynnig i uno yn debygol o effeithio arni, ac

(i) unrhyw bersonau eraill y mae'r prif gynghorau yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.

(2) Gellir bodloni'r gofyniad yn is-adran (1) drwy ymgynghoriad a gynhelir cyn i'r adran hon ddod i rym.

Diwygiadau Testunol

F1 A. 122(1)(ga) wedi ei fewnosod (3.12.2021) gan Rheoliadau Cyd-bwyllgorau Corfforedig (Cyffredinol) (Rhif 2) (Cymru) 2021 (O.S. 2021/1349), rhlau. 1(2), **33**

Gwybodaeth Cychwyn

I2 A. 122 mewn grym ar 21.1.2021, gweler **a. 175(1)(f)**

123 Canllawiau ynglŷn â cheisiadau i uno

(1) Rhaid i brif gynghorau roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru ynglŷn â gwneud cais i uno.

(2) Gellir bodloni'r gofyniad yn is-adran (1) drwy roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddwyd gan Weinidogion Cymru cyn i'r adran hon ddod i rym, ac a ddyroddwyd yn benodol at ddiben yr adran hon.

***Newidiadau i ddeddfwriaeth:** Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, PENNOD 1. (See end of Document for details)*

Gwybodaeth Cychwyn

I3 A. 123 mewn grym ar 21.1.2021, gweler **a. 175(1)(f)**

Rheoliadau uno

124 Rheoliadau uno

(1) Os yw Gweinidogion Cymru yn cael cais i uno, cânt wneud rheoliadau sy'n darparu ar gyfer cyfansoddi prif ardal newydd ar ddyddiad a bennir yn y rheoliadau ("y dyddiad trosglwyddo") drwy—

(a) diddymu prif ardaloedd y cynghorau sy'n uno ar y dyddiad trosglwyddo, a

(b) uno prif ardaloedd y cynghorau sy'n uno i greu prif ardal newydd.

(2) Yn y Rhan hon, cyfeirir at reoliadau o dan is-adran (1) fel rheoliadau uno.

(3) Rhaid i reoliadau uno ddarparu ar gyfer—

(a) ffin y brif ardal newydd,

(b) enw'r brif ardal newydd,

(c) pa un a yw'r brif ardal newydd i fod yn sir neu'n fwrdeistref sirol,

(d) sefydlu cyngor ar gyfer y brif ardal newydd (yn unol ag adran 125),

(e) trosglwyddo swyddogaethau'r cynghorau sy'n uno i'r prif gyngor newydd, ac

(f) dirwyn y cynghorau sy'n uno i ben a'u diddymu.

(4) Pan fo'r brif ardal newydd i fod yn sir, rhaid i'r rheoliadau uno ddarparu bod y prif gyngor newydd yn cael enw'r sir ynghyd â'r geiriau "Cyngor Sir" neu'r gair "Cyngor".

(5) Pan fo'r brif ardal newydd i fod yn fwrdeistref sirol, rhaid i'r rheoliadau uno ddarparu bod y prif gyngor newydd yn cael enw'r fwrdeistref sirol ynghyd â'r geiriau "Cyngor Bwrdeistref Sirol" neu'r gair "Cyngor".

Gwybodaeth Cychwyn

I4 A. 124 mewn grym ar 21.1.2021, gweler **a. 175(1)(f)**

125 Cynghorau cysgodol a gweithrediaethau cysgodol

(1) Rhaid i reoliadau uno ddarparu y bydd cyngor cysgodol ar gyfer y brif ardal newydd.

(2) Rhaid i gyngor cysgodol fod yn gyngor cysgodol etholedig oni fo Gweinidogion Cymru yn ystyried ei bod yn briodol darparu y bydd cyngor cysgodol dynodedig.

(3) Mae cyngor cysgodol etholedig—

(a) yn cynnwys y cynghorwyr a etholir yn yr etholiad cyffredin cyntaf ar gyfer cynghorwyr i'r prif gyngor newydd, a

(b) yn cael ei sefydlu ar y pedwerydd diwrnod ar ôl yr etholiad hwnnw, pan fydd y cynghorwyr hynny yn llenwi eu swyddi fel aelodau cysgodol.

(4) Mae cyngor cysgodol dynodedig—

(a) yn cynnwys holl aelodau'r cynghorau sy'n uno, a

(b) yn cael ei sefydlu ar y dyddiad a bennir yn y rheoliadau uno fel y dyddiad pan fydd yr aelodau hynny yn llenwi eu swyddi fel aelodau cysgodol.

(5) Rhaid i'r rheoliadau uno wneud darpariaeth—

(a) i'r cyngor cysgodol benodi gweithrediaeth gysgodol, ar ffurf gweithrediaeth arweinydd a chabinet,

(b) yn achos cyngor cysgodol dynodedig, sy'n pennu cyfansoddiad y weithrediaeth gysgodol,

(c) sy'n pennu swyddogaethau'r cyngor cysgodol a'r weithrediaeth gysgodol, ac ynglŷn ag arfer y swyddogaethau hynny, yn ystod y cyfnod cysgodol, a

(d) ynglŷn ag ariannu'r cyngor cysgodol.

(6) Caiff darpariaeth a wneir yn unol ag is-adran (5)(d) roi swyddogaethau i gyngor sy'n uno, gan gynnwys mewn perthynas â gweinyddu cyllid y cyngor cysgodol.

(7) Yn is-adran (5)(c), ystyr y "cyfnod cysgodol" yw'r cyfnod—

(a) sy'n dechrau â'r dyddiad yr awdurdodir neu y gwneir hi'n ofynnol yn gyntaf i'r awdurdod cysgodol arfer unrhyw swyddogaethau yn unol â'r rheoliadau uno, a

(b) sy'n dod i ben yn union cyn y dyddiad trosglwyddo.

(8) Rhaid i'r rheoliadau uno ddarparu mai cyngor cysgodol etholedig yw'r cyngor cysgodol ar gyfer y brif ardal newydd hyd at y dyddiad trosglwyddo (ac o'r dyddiad hwnnw mae'n brif gyngor, ac mae ganddo holl swyddogaethau'r prif gyngor, ar gyfer y brif ardal newydd; ac mae'r weithrediaeth gysgodol yn weithrediaeth, ac mae ganddi holl swyddogaethau'r weithrediaeth, ar gyfer y prif gyngor).

(9) Yn achos cyngor cysgodol dynodedig, rhaid i'r rheoliadau uno ddarparu—

(a) mai'r cyngor cysgodol dynodedig yw'r cyngor cysgodol ar gyfer y brif ardal newydd hyd at y cyfnod cyn etholiad, a

(b) yn ystod y cyfnod cyn etholiad, bod y cyngor cysgodol yn brif gyngor, a bod ganddo holl swyddogaethau'r prif gyngor, ar gyfer y brif ardal newydd; a bod y weithrediaeth gysgodol yn weithrediaeth, a bod ganddi holl swyddogaethau'r weithrediaeth, ar gyfer y prif gyngor.

(10) Yn is-adran (9), ystyr "cyfnod cyn etholiad" yw'r cyfnod—

(a) sy'n dechrau â'r dyddiad trosglwyddo, a

(b) sy'n dod i ben yn union cyn y pedwerydd diwrnod ar ôl cynnal yr etholiad cyffredin cyntaf ar gyfer cynghorwyr i'r prif gyngor newydd.

Gwybodaeth Cychwyn

I5 A. 125 mewn grym ar 21.1.2021, gweler **a. 175(1)(f)**

126 Y system bleidleisio

(1) Rhaid i'r rheoliadau uno bennu a yw'r system bleidleisio sy'n gymwys i'r etholiad cyffredin cyntaf ar gyfer cynghorwyr i'r prif gyngor ar gyfer y brif ardal newydd i fod—

(a) y system mwyafrif syml y darperir ar ei chyfer gan reolau a wneir, neu sy'n cael effaith fel pe baent wedi cael eu gwneud, o dan adran 36A o Ddeddf 1983, neu

(b) y system pleidlais sengl drosglwyddadwy y darperir ar ei chyfer gan reolau a wneir o dan adran 36A o Ddeddf 1983.

(2) Mewn perthynas â'r system bleidleisio a bennir yn y rheoliadau uno—

(a) rhaid iddi fod y system bleidleisio y cytunir arni gan y cynghorau sy'n uno, neu

(b) os na cheir cytundeb—

(i) rhaid iddi fod y system bleidleisio a ddefnyddir yn y ddau gyngor sy'n uno, neu pan fo tri chyngor neu ragor yn uno, yn yr holl gynghorau sy'n uno neu yn y mwyafrif ohonynt, yn union cyn dyddiad y cais, neu

(ii) os nad oedd y naill na'r llall o'r ddau gyngor sy'n uno, neu (pan fo tri chyngor neu ragor yn uno) os nad oedd y mwyafrif o'r cynghorau sy'n uno, yn defnyddio'r un system bleidleisio yn union cyn dyddiad y cais, rhaid iddi fod y system bleidleisio a bennir gan Weinidogion Cymru ar ôl ymgynghori â'r cynghorau sy'n uno.

(3) Yn is-adran (2)(b), ystyr "dyddiad y cais" yw'r dyddiad y gwneir y cais i uno.

(4) Os gwneir cais i uno cyn i adran 7 ddod i rym—

(a) nid yw is-adrannau (1) a (2) o'r adran hon yn gymwys mewn perthynas â'r rheoliadau uno sy'n ymwneud â'r cais, a

(b) rhaid i'r rheoliadau hynny ddarparu, os yw adran 7 mewn grym ar ddiwrnod yr etholiad cyffredin cyntaf ar gyfer cynghorwyr i'r prif gyngor ar gyfer y brif ardal newydd, bod y system mwyafrif syml yn gymwys i'r etholiad hwnnw.

Gwybodaeth Cychwyn

I6 A. 126 mewn grym ar 21.1.2021, gweler **a. 175(1)(f)**

127 Etholiadau

(1) Rhaid i reoliadau uno bennu—

(a) dyddiad yr etholiad cyffredin cyntaf ar gyfer cynghorwyr i'r prif gyngor ar gyfer y brif ardal newydd, a

(b) cyfnodau swyddi cynghorwyr a etholir yn yr etholiad hwnnw.

(2) Caiff rheoliadau uno gynnwys darpariaeth—

(a) sy'n dileu etholiad cyffredin ar gyfer cynghorwyr i un neu ragor o'r cynghorau sy'n uno ac yn estyn cyfnodau swyddi presennol cynghorwyr;

(b) sy'n dileu etholiad ar gyfer maer etholedig i un neu ragor o'r cynghorau sy'n uno ac yn estyn cyfnodau swyddi presennol meiri etholedig;

(c) mewn perthynas â gofynion i lenwi swyddi cynghorydd, is-gadeirydd neu gadeirydd sy'n digwydd dod yn wag, a chynnal etholiadau yn unrhyw un neu ragor o'r cynghorau sy'n uno neu'r cyngor cysgodol er mwyn llenwi swyddi sy'n digwydd dod yn wag;

(d) sy'n gohirio etholiad cyffredin ar gyfer cynghorwyr i gynghorau cymuned yn y brif ardal newydd ac yn estyn cyfnodau swyddi presennol cynghorwyr.

(3) Caiff rheoliadau uno hefyd gynnwys darpariaeth ynglŷn ag—

(a) penodi swyddog canlyniadau yn yr etholiad cyffredin cyntaf ar gyfer cynghorwyr i'r prif gyngor ar gyfer y brif ardal newydd;

(b) talu am wariant yr eir iddo wrth gynnal yr etholiad hwnnw, gan gynnwys darpariaeth ar gyfer gwneud dyfarniadau gan Weinidogion Cymru ynglŷn â sut y mae gwariant i'w dalu;
(c) datganiadau derbyn swydd cynghorydd i'r prif gyngor newydd;
(d) cynnal cyfarfod cyntaf y prif gyngor newydd.

(4) Caiff darpariaeth a wneir o dan is-adran (3)(a) gynnwys darpariaeth i Weinidogion Cymru roi cyfarwyddydau i brif gyngor o ran penodi swyddog canlyniadau, ac ar gyfer gorfodi cyfarwyddydau o'r fath.

Gwybodaeth Cychwyn
I7 A. 127 mewn grym ar 21.1.2021, gweler **a. 175(1)(f)**

Hwyluso uno

128 Dyletswyddau ar gynghorau sy'n uno i hwyluso trosglwyddo

(1) Rhaid i gyngor sy'n uno—
(a) at ddibenion yr uno, gydweithredu â Gweinidogion Cymru, y cyngor arall neu'r cynghorau eraill sy'n uno ac unrhyw berson arall sy'n arfer swyddogaethau mewn perthynas â'r uno, a
(b) cymryd pob cam rhesymol—
(i) i hwyluso trosglwyddo ei swyddogaethau, ei staff, ei eiddo, ei hawliau a'i atebolrwyddau i'r prif gyngor newydd mewn modd darbodus, effeithiol ac effeithlon, a
(ii) i sicrhau bod y prif gyngor newydd a'i staff mewn sefyllfa i gyflawni swyddogaethau'r prif gyngor newydd yn effeithiol.

(2) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo cyngor sy'n uno i gymryd, neu i beidio â chymryd, unrhyw gamau y mae Gweinidogion Cymru yn ystyried eu bod yn briodol at ddiben cyflawni dyletswydd y cyngor o dan yr adran hon.

Gwybodaeth Cychwyn
I8 A. 128 mewn grym ar 21.1.2021, gweler **a. 175(1)(f)**

Newidiadau i ddeddfwriaeth:
Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, PENNOD 1.